

Botkyrka kommun

Rektorn vid Kvarnhagsskolan

Beslut för grundskola med särskoleelever

efter tillsyn av Kvarnhagsskolan
i Botkyrka kommun

Tillsyn i Kvarnhagsskolan

Skolinspektionen genomför tillsyn i Botkyrka kommun under våren och hösten 2012. Vid tillsynen besöker Skolinspektionen samtliga skolenheter i kommunen.

Kvarnhagsskolan besöktes av Skolinspektionen mellan den 3 oktober 2012 och den 4 oktober 2012.

Fakta om skolan

Kvarnhagsskolan ligger i Alby i Botkyrka kommun. I skolan går drygt 500 elever fördelade på förskoleklass, grundskola årskurs 1–9 och grundsärskola årskurs 1–9. Skolans ledningsgrupp består av rektor och tre biträdande rektorer. De biträdande rektorernas ansvar är fördelat så att en har ansvar för förskoleklassen och årskurserna 1–3 i grundskolan samt fritidshemmet, nästa ansvarar för grundskolan årskurs 4–6 och grundsärskolan årskurs 1–6 och den tredje ansvarar för grundskolan och grundsärskolan årskurs 7–9.

Enligt nationell statistik för de nationella ämnesproven i årskurs 3 år 2011, nådde mellan 59 och 90 procent av eleverna i Kvarnhagsskolan kravnivån i de olika delproven i matematik. Motsvarande siffror för ämnet svenska som andraspråk låg mellan 69 och 88 procent. Ingen statistik finns redovisad för det nationella provet när det gäller ämnet svenska.

Enligt skolans egna sammanställningar nådde 80 procent av eleverna i årskurs 3 kunskapskraven i samtliga delprov i det nationella ämnesprovet i svenska år 2011. I ämnet svenska som andraspråk var motsvarande siffra 50 procent och i ämnet matematik 39 procent. Resultatet var i dessa två ämnen betydligt lägre än föregående år, medan resultatet var betydligt högre i ämnet svenska. Skolans egna siffror skiljer sig från de siffror som redovisas i den nationella statistiken.

De nationella ämnesproven var frivilliga i årskurs 5 år 2011. Därför saknas nationell statistik över dessa. År 2012 gjordes de nationella ämnesproven i årskurs 6. Ingen statistik finns ännu publicerad över resultaten av dessa prov.

Skolan har skickat in en redogörelse för måluppfyllelsen i samtliga ämnen i årskurs 5 för åren 2009–2011. Enligt denna redogörelse uppnådde samtliga elever år 2011 de nationella målen för ämnena hem- och konsumentkunskap och svenska. I övriga ämnen varierade andelen elever som uppnådde målen mellan 73 procent i ämnena fysik och kemi och 97 procent i ämnet bild samma år. Läsåret 2011/2012 fanns kunskapskrav för samtliga ämnen i årskurs 6. Ingen

sammanställning finns tillgänglig för hur stor andel av eleverna som uppnådde kunskapskraven för årskurs 6 år 2012.

Enligt den senaste tillgängliga nationella statistiken var det genomsnittliga meritvärdet 185 i årskurs 9 år 2011, vilket är betydligt lägre än genomsnittet för riket som samma år var 211. Skillnaden mellan flickors och pojkars genomsnittliga meritvärde var obetydlig. Det var dock endast 50 procent av eleverna i Kvarnhagsskolan som hade godkända betyg i samtliga ämnen år 2011. Tittar man på Kvarnhagsskolans resultat de senaste fem åren så ser resultaten i stort sett likadana ut, med undantag av att det tidigare år har varit större skillnad mellan flickors och pojkars resultat.

Andelen elever behöriga till gymnasieskolans nationella program år 2011 varierar när det gäller de olika programmen mellan cirka 65 procent (till naturvetenskapligt och tekniskt program) och cirka 74 procent (till yrkesprogram). Här är dock skillnaden större mellan andelen behöriga pojkar och andelen behöriga flickor. I hela riket är den genomsnittliga andelen behöriga till de olika gymnasieprogrammen betydligt högre än i Kvarnhagsskolan.

När det gäller samstämmigheten mellan resultat på nationella ämnesprov jämfört med slutbetyg fick 37,5 procent av eleverna högre slutbetyg än provbetyg i ämnet matematik, vilket är betydligt fler än genomsnittet för riket. Ingen elev fick lägre slutbetyg än provbetyg i ämnet. Både rektor och lärare uppger att detta är diskuterat och analyserat i skolan och att de högre betygen är motiverade. Detta framgår dock inte av det dokumenterade kvalitetsarbetet.

Helhetsbedömning

Tillsynen av Kvarnhagsskolan visar att en mycket stor andel av eleverna slutar årskurs 9 utan godkända betyg i alla ämnen. Det finns flera områden som skolan behöver arbeta med för att samtliga elever ska ges möjlighet att uppnå de nationella målen för utbildningen.

Trots ett omfattande arbete med att ge elever det särskilda stöd de behöver uppger många lärare att de upplever att stödet inte räcker till. Vid besök i verksamheten samt i intervjuer och samtal med rektor, biträdande rektorer, elevhälsa, lärare och elever framkommer att det finns skillnader mellan lärarna huruvida de arbetar med anpassning av undervisningen i Kvarnhagsskolan. Flera elever som eventuellt skulle ha möjlighet till högre måluppfyllelse genom en bättre anpassning av undervisningen bedöms i stället enligt rektorn vara i behov av särskilt stöd. Skolan använder också språkvalet svenska/engelska till särskilt stöd i stället för att eleverna ges möjlighet att fördjupa sig i ämnena.

Vid besök i verksamheten framkommer att stora delar av undervisningstiden försvinner på grund av att elever kommer försent till lektionerna eller går omkring i klassrummet och pratar högljutt med varandra. Det förekommer också att elever tilltalar varandra på ett respektlöst och kränkande sätt eller slår varandra. Ibland, men inte alltid, vidtar lärarna disciplinära åtgärder i form av till exempel utvisning ur undervisningslokalen. Dessa åtgärder dokumenteras dock inte. Enligt rektorn ska en dialog föras mellan lärare och elever för att på så sätt komma tillrätta med ordningsstörande beteende. Rektorn har dock inte följt upp om lärarna genomför dessa dialoger. Mot bakgrund av skolans låga kunskapsresultat vill Skolinspektionen påpeka att det är viktigt att rektorn ser till att eleverna varje lektion tillförsäkras studiero för att de ska ges tillfälle att nå kunskapskraven och utvecklas så långt som möjligt efter sina förutsättningar.

I Kvarnhagsskolan finns också brister i det systematiska kvalitetsarbetet. Bland annat saknas en analys av kunskapsresultaten i årskurs 9 i syfte att höja måluppfyllelsen. I det dokumenterade kvalitetsarbetet saknas även en sammanställning av kunskapsresultaten i grundsärskolan.

Ett utvecklingsarbete har påbörjats i Kvarnhagsskolan höstterminen 2012. Detta gemensamma arbete ska enligt rektorn syfta till bättre individanpassning av undervisningen, mer delaktighet för eleverna och bättre studiero. Utvecklingsarbetet ska pågå under tre års tid.

Skolinspektionens ingripande

Föreläggande

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 § skollagen (2010:800) Botkyrka kommun att vidta nedanstående åtgärder för att avhjälpa påtalade brister. De vidtagna åtgärderna ska senast den 4 februari 2013 redovisas för Skolinspektionen.

Undervisning och lärande

Bedömning

Botkyrka kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Undervisning och lärande.

- Se till att lärarna i grundskolan anpassar undervisningen efter elevers behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande.

Motivering

Enligt skollagen ska hänsyn tas i utbildningen till elevers olika behov. Eleverna ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen. Enligt läroplanen innebär detta att utbildningen aldrig kan utformas lika för alla.

Vid besök i verksamheten samt i intervjuer och samtal med rektor, biträdande rektorer, elevhälsa, lärare och elever framkommer att det finns skillnader mellan lärare huruvida de arbetar med anpassning av undervisningen i Kvarnhagsskolan. Rektorn uttrycker uppfattningen att skolans låga kunskapsresultat beror mer på undervisningsformerna och brist på individanpassning än på bristande särskilt stöd. Av samtal och intervjuer med lärare framkommer att det i Kvarnhagsskolan hos vissa lärare finns ett motstånd mot ett inkluderande arbetssätt. Detta bekräftas av rektorn, de biträdande rektorerna och representanter för elevhälsan. Enligt rektorn är anpassning av undervisningen ett utvecklingsområde i skolan och ett sådant har också påbörjats för att ge lärarna större möjligheter att utvärdera sin egen undervisning och dess betydelse för måluppfyllelsen.

Av utredningen framgår att inte alla lärare i grundskolan anpassar undervisningen efter elevers behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och huvudmannen föreläggs att avhjälpa bristen.

Författning

1 kap. 4 § skollagen, Lgr 11 avsnitt 1 En likvärdig utbildning och avsnitt 2.2 Kunskaper

Trygghet och studiero**Bedömning**

Botkyrka kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Trygghet och studiero.

- Se till att rektor och lärare vidtar och dokumenterar de omedelbara eller tillfälliga åtgärder som är befogade för att tillförsäkra eleverna studiero eller för att komma tillrätta med en elevs ordningsstörande beteende.
- Se till att beslut om disciplinära åtgärder fattas och dokumenteras i enlighet med författningarnas krav.
- Se till att det finns en plan mot kränkande behandling som anger vilka åtgärder som ska vidtas och hur de ska följas upp.

Motivering

Enligt skollagen ska utbildningen utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero. Rektorn eller en lärare får vidta de omedelbara och tillfälliga åtgärder som är befogade för att tillförsäkra eleverna studiero eller för att komma till rätta med en elevs ordningsstörande uppträdande. Om en sådan åtgärd vidtas ska den dokumenteras skriftligt av den som genomfört åtgärden.

Vid Skolinspektionens verksamhetsbesök i Kvarnhagsskolan såg inspektörerna flera exempel på elevgrupper där elever uppträdde på ett sätt som störde undervisningen. I dessa situationer var det följaktligen mycket svårt för övriga elever att tillgodogöra sig undervisningen. Det förekom exempelvis i flera grupper att en betydande del av undervisningstiden gick bort på grund av att det tog lång tid att komma igång med undervisningen för att elever gick omkring i klassrummet, kom försent, pratade högljutt med varandra och till och med slog varandra. Under de flesta av dessa lektioner vidtog lärarna inga omedelbara åtgärder för att se till att eleverna fick studiero. Mot bakgrund av skolans låga kunskapsresultat är det viktigt att rektorn ser till att studiero skapas för att eleverna ska kunna tillgodogöra sig all undervisningstid.

Enligt rektorn ska skolan försöka lösa situationen med elever som stör undervisningen genom exempelvis samtal i stället för att vidta disciplinära åtgärder. Rektorn uppger att det faktum att skolan inte ska vidta disciplinära åtgärder är anledningen till att ingen dokumentation om sådana åtgärder finns i skolan. I samtal och intervjuer med elever i grundskolan framkom dock att det förekommer att elever blir utvisade från en lektion. Skolinspektionen såg också exempel på detta vid besök i verksamheten. Vid intervju uppger rektorn att lärarna inte ska visa ut elever från en lektion. Om de ändå gör det ska lärarna dokumentera både händelsen och hur de tänker förebygga att det händer igen. Rektorn har dock inte följt upp om denna åtgärd återkommande används av lärare på skolan, och i så fall i vilken omfattning.

Enligt skollagen ska huvudmannen se till att det varje år upprättas en plan med en översikt över de åtgärder som behövs för att förebygga och förhindra kränkande behandling av barn och elever. Planen ska innehålla en redogörelse för vilka av dessa åtgärder som avses att påbörjas eller genomföras under det kommande året samt en redogörelse för hur föregående års åtgärder har genomförts.

I Kvarnhagsskolan finns en plan mot kränkande behandling kallad likabehandlingsplan. Den innehåller en översikt över de förebyggande åtgärder som utifrån en kartläggning anses behövas i skolan. Det är dock oklart vilka av dessa åtgärder som planeras att genomföras eller påbörjas under året. Planen saknar

också en redogörelse för hur föregående års planerade åtgärder har genomförts.

Sammanfattningsvis framgår av utredningen att skolmiljön inte utformas på ett sådant sätt att alla elever tillförsäkras studiero. Av utredningen framgår vidare att disciplinära åtgärder inte dokumenteras och att skolans plan mot kränkande behandling innehåller brister. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och huvudmannen föreläggs att avhjälpa bristerna.

Författning

5 kap. 3, 6 och 24 § samt 6 kap. 8 § skollagen

Pedagogiskt ledarskap och utvecklingen av utbildningen

Bedömning

Botkyrka kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Pedagogiskt ledarskap och utvecklingen av utbildningen.

- Se till att rektorn tar ansvar för att det bedrivs ett systematiskt kvalitetsarbete som består i planering, uppföljning, utvärdering och utveckling av utbildningen.

Motivering

Enligt skollagen ska rektorn ansvara för att kvalitetsarbete som innebär planering, uppföljning och utveckling av utbildningen genomförs på skolenhetsnivå. Inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet ska vara att de nationella mål som finns för utbildningen uppfylls. Det systematiska kvalitetsarbetet ska dokumenteras.

I dokumentet "Resultat- och indikatorpalett 2011" för Kvarnhagsskolan redovisas kunskapsresultat i samtliga ämnen för årskurserna 9 och 5 i grundskolan samt resultatet på de nationella proven för årskurs 3 i grundskolan. Dokumentet "Kvalitetsredovisning 2011 Kvarnhagsskolan" ska komplettera "Resultat- och indikatorpalett 2011" med analyser och uppföljningar av resultaten i syfte att utveckla utbildningen. För årskurserna 3 och 5 analyseras kunskapsresultaten med utgångspunkt från hur utbildningen kan utvecklas för att öka måluppfyllelsen i fortsättningen. För årskurs 9 konstateras bara hur kunskapsresultaten har förändrats. En analys i syfte att ytterligare höja måluppfyllelsen saknas för årskurs 9. Likaså saknas dokumentation av analysen av det faktum att en stor andel av eleverna i årskurs 9 fick högre slutbetyg i ämnet matematik än betyget på det nationella ämnesprovet. Det faktum att skolans egen statistik skiljer sig från den nationella statistiken när det gäller resultatet på ämnesproven i årskurs 3 analyseras inte heller.

För grundskolan redovisas överhuvudtaget inga kunskapsresultat i det dokumenterade kvalitetsarbetet.

Av utredningen framgår att det finns brister i det dokumenterade systematiska kvalitetsarbetet både när det gäller grundskolan och grundskolan. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och huvudmannen föreläggs att avhjälpa bristerna.

Författning

4 kap. 4–6 §§ skollagen

Personalkompetens

Bedömning

Botkyrka kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Personalkompetens.

- Se till att de lärare som används har utbildning för den undervisning de ska bedriva.
- Se till att endast lärare som uppfyller skollagens kriterier är anställda utan tidsbegränsning.

Motivering

Enligt skollagen ska huvudmännen för undervisning använda lärare som har en utbildning som är avsedd för den undervisning som läraren ska bedriva. För lärare som har anställts före den 1 juli 2011 gäller 1985 års skollag samt lag om införande av skollagen. Enligt 1985 års skollag är huvudmannen skyldig att använda lärare som har en utbildning avsedd för den undervisning de i huvudsak skall bedriva.

I Kvarnhagsskolan finns lärare som är anställda utan tidsbegränsning och som undervisar i ämnen och årskurser som de saknar utbildning för. Exempelvis gäller detta ämnena slöjd, kemi, fysik, svenska som andraspråk för äldre elever samt flera ämnen i grundskolan. Enligt rektorn skulle det vara omöjligt att ha lärare med utbildning för den undervisning de bedriver i grundskolan eftersom det skulle försvåra schemalagningen. Skolinspektionen vill framhålla att skollagen och författningen om lärarbehörighet även gäller för lärare som undervisar i grundskolan.

Av utredningen framgår att flera lärare i Kvarnhagsskolan saknar utbildning för den undervisning de i huvudsak bedriver. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och huvudmannen föreläggs att avhjälpa bristen.

Författning

2 kap. 13, 15, 17–19 §§ skollagen och 33 § lag om införande av skollagen

Erbjudande av utbildning och uppföljning av elevens närvaro**Bedömning**

Botkyrka kommun måste vidta följande åtgärder för att förbättra arbetet inom bedömningsområdet Erbjudande av utbildning och uppföljning av elevens närvaro.

- Se till att grundskolan erbjuder eleverna språkval i enlighet med författningarna.

Motivering

Enligt skollagen och skolförordningen ska elever i grundskolan erbjudas språkval. Som språkval ska minst två av språken franska, spanska och tyska erbjudas. En elev får i stället för ett av dessa språk välja det språk som eleven ska erbjudas modersmålsundervisning i. Eleven får på samma sätt välja svenska, svenska som andraspråk, engelska eller teckenspråk som språkval.

I Kvarnhagsskolan finns elever som läser spanska eller franska. Där finns också elever som i stället för något av dessa språk läser svenska/engelska som språkval. I samtal och intervjuer med elever, lärare och elevhälsa framkommer dock att språkvalet svenska/engelska i Kvarnhagsskolan inte ses som två ämnen utan som ett ämne och att det i vissa fall används som en form av särskilt stöd. Enligt lärare kan man också inom ramen för språkvalet svenska/engelska få stöd i andra ämnen i mån av tid. De elever som bedöms ha svårigheter i svenska och/eller engelska rekommenderas att välja svenska/engelska i stället för att välja franska eller spanska. Enligt elever som Skolinspektionen samtalat med upplevs rekommendationen inte som ett frivilligt val.

Av utredningen framgår att Kvarnhagsskolan inte erbjuder språkval enligt författningarna utan i vissa fall använder språkvalen svenska och engelska som en form av särskilt stöd. Verksamheten uppfyller därmed inte författningarnas krav och huvudmannen föreläggs att avhjälpa bristen.

Författning

10 kap. 4 § skollagen, 9 kap. 5–6 §§ skolförordningen

Anmärkning

Skolinspektionen tilldelar med stöd av 26 kap. 11 § skollagen (2010:800) Botkyrka kommun en anmärkning.

Botkyrka kommun ska vidta åtgärder för att rätta till bristerna och redovisa de vidtagna åtgärderna till Skolinspektionen senast den 4 februari 2013.

Särskilt stöd**Bedömning**

Skolinspektionen har uppmärksammat följande brister inom bedömningsområdet Särskilt stöd.

- Se till att rektorn fattar beslut om åtgärdsprogram som anger vilka behoven är, hur de ska tillgodoses och hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas.

Motivering

Enligt skollagen ska ett åtgärdsprogram utarbetas för en elev som ska ges särskilt stöd. Av programmet ska det framgå vilka behoven är, hur de ska tillgodoses och hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas.

I Kvarnhagsskolan utarbetas åtgärdsprogram för samtliga elever som ska ges särskilt stöd. Av de program som Skolinspektionen har tagit del av framgår elevens behov och hur behoven ska tillgodoses. Beskrivningen av hur behoven ska tillgodoses är dock i många fall otydlig. Exempelvis beskrivs som åtgärd att "skolan tillhandahåller lämpligt material", "klassläraren stöttar och hjälper", "ska få individuella uppgifter i matematik". Detta är åtgärder som normalt ingår i anpassning av undervisningen.

I Kvarnhagsskolan har Botkyrka kommuns nya, kommungemensamma blankett börjat användas för åtgärdsprogram. I denna mall saknas en beskrivning av hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas. I de åtgärdsprogram som tidigare utarbetades i Kvarnhagsskolan fanns en beskrivning av hur åtgärderna skulle följas upp. Enligt lärare, representanter för elevhälsan och rektorn följs dock alla åtgärdsprogram fortfarande upp och utvärderas enligt tidigare rutiner.

Kvarnhagsskolan har en arbetsgång för att upptäcka elever i behov av särskilt stöd. Åtgärdsprogram utarbetas för samtliga elever som ska ges särskilt stöd och åtgärderna följs upp och utvärderas. De ovan beskrivna bristerna i åtgärdsprogrammen bedöms därför som mindre allvarliga. Huvudmannen tilldelas en anmärkning.

Författning

3 kap. 9 § skollagen

I ärendets slutliga handläggning har undervisningsrådet Ulrika Palm deltagit.

På Skolinspektionens vägnar

Anna Rydin
Enhetschef

Ing-Marie Littmann
Föredragande

Bilaga:

Bilaga 1 Allmänt om tillsynen

Allmänt om tillsynen

Skolinspektionen genomför regelbundet tillsyn i alla kommuner för att granska skolväsendet. Tillsyn genomförs samtidigt i de fristående skolor som finns i kommunen.

Vid tillsynen tar Skolinspektionen ställning till i vad mån verksamheten ger förutsättningar för barn, ungdomar och vuxenstuderande att nå de nationella målen och bedömer om huvudmännen uppfyller de krav som författningarna ställer på verksamheten. Tillsynen fokuserar på sådana faktorer som har betydelse för en god lärandemiljö och för elevernas möjligheter att uppnå kunskapsmålen. Förutom att Skolinspektionen bedömer måluppfyllelsen inriktas tillsynen mot tre huvudområden: **Elevernas utveckling mot målen, ledning och utveckling av utbildningen samt enskild elevs rätt.**

Varje skola får efter besöket ett beslut där iakttagelser och bedömningar som rör den granskade skolan redovisas. För offentliga huvudmän sammanställs iakttagelser och bedömningar, som rör huvudmannens ansvar för utbildningsverksamheten i kommunen, i ett beslut (kommunbeslut). Kommunens förskoleverksamhet och verksamheten vid fritidshemmen redovisas i var sitt sammanfattande beslut. Fritidshem vid fristående skolor inspekteras i anslutning till tillsynen av den fristående grundskolan. Skolinspektionen ger alltid huvudmännen möjlighet att ta del av och lämna synpunkter på sakuppgifter i besluten.

Skolinspektionens granskning avser emellertid inte att ge en heltäckande bild av tillståndet i skolväsendet utan i vilken utsträckning huvudmannen, vid det aktuella granskningstillfället, avviker från de krav och förväntningar som uttrycks i skollag, läroplaner och övriga författningar som rör skolväsendet, inom de granskade områdena. Beskrivningarna och bedömningarna i besluten grundas på de dokument som huvudman och skolor lämnat samt på de iakttagelser och intervjuer som genomförts vid besök i verksamheten. Även annan

information från Skolverkets nationella uppföljningssystem, eller som finns publicerad på annat sätt, har använts. Skolinspektionen använder olika tillsynsmetoder vilket innebär att besöken vid skolor och verksamheter kan variera avseende såväl omfattningen som av vilka grupper som intervjuas. Vid kommunala förskolor och fritidshem grundar sig inspektionen i huvudsak på intervjuer med personal, föräldrar och ledning.

För den offentliga verksamheten kompletteras alla beslut med en muntlig återrapportering av inspektörerna till företrädare för huvudmannen.

Inom de områden där Skolinspektionen bedömt att det finns brister har huvudman och rektor eller förskolechef ett ansvar för att åtgärder vidtas. Med anledning av tillsynen ska huvudmannen till Skolinspektionen redovisa vilka åtgärder som har vidtagits i verksamheterna inom den tid och i den ordning som anges i beslutet.

Ytterligare information om den regelbundna tillsynen finns på Skolinspektionens webbplats (www.skolinspektionen.se/Tillsyn).